

Тетяна ПІКА,

вчитель початкових класів Кам'янської ЗОШ І–ІІ ст.
Житомирського р-ну Житомирської обл.

Виховання духовно осмисленого патріотизму

Становлення учня як громадянина та патріота – актуальна проблема сьогодення. Цей процес являє собою комплекс заходів, спрямованих на формування особистості школярів. Виховання дітей шкільного віку здійснюється під час навчальної та виховної роботи в школі та за її межами. Відтак формується свідомо, активна, корисна для суспільства особистість. Провідна роль у цьому процесі належить класному керівникові.

Ефективність патріотичного виховання в системі виховної роботи класного колективу значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, методів та форм його організації.

Пріоритетну роль доцільно відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Серед таких методів: соціально-проектна діяльність, ситуаційно-рольові ігри, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху, аналіз конфліктів і моделей стилів поведінки.

Звертаємо увагу на те, що характер ціннісного ставлення особистості до суспільства та держави змінюється з віком школярів. Тому класному керівникові слід це враховувати.

У *молодшому шкільному віці* важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; дитячого угруповання; учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій тощо.

У *підлітковому віці* виховується духовно осмислений патріотизм, який об'єднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, своїх і чужих прав та свобод.

У *старшому шкільному віці* пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Вітчизни є відповідальність і дієвість. Старшокласники не тільки ідентифікують себе з українським народом, але хочуть жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні на шляху її становлення як суверенної й незалежної, демократичної, правової та соціальної держави; поважати Конституцію України і виконувати норми законів; дбайливо ставитися до етно-етичної культури народу України; володіти рідною та державною мовами; визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію, справедливість.

Базовим інститутом у системі формування патріотизму є сім'я. Саме в ній створюється психологічна

основа орієнтації майбутнього громадянина, закладаються перші поняття про "малу Батьківщину". Розповіді й бесіди-спогади про патріотичні справи батьків, міркування над минулим Батьківщини – це водночас і уроки мужності для дітей, і передача естафети від покоління до покоління, зв'язок часів. У такі хвилини діти почуваються єдиним цілим, невіддільним від героїчного минулого дідів, батьків і матерів. Подорожуючи дорогами нашої країни, батьки й діти безпосередньо ознайомлюються з Батьківщиною, її культурою, минулим і сьогоденням, відвідують меморіальні комплекси, які своєю емоційною силою впливу пробуджують у серцях дітей скорботу про полеглих, любов і повагу до старших поколінь, які відстояли для них свободу і незалежність. За правильної позиції батьків такі подорожі можуть зіграти неоціненну роль у патріотичному вихованні дітей.

У планах виховної роботи класних керівників необхідно передбачити такі заходи:

– *патріотичні години* в навчальних закладах, зустрічі школярів з учасниками АТО;

– *інформаційні хвилини* – "Тиждень моєї України";

– *уроки пам'яті* – "Їх славні імена в літописі Другої світової війни", "Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься", "Наша вулиця носить ім'я героя війни";

– *години спілкування* – "Кольори, що дають надію", "Виховання поваги до державної символіки – важливий елемент виховання патріотизму", "Ми всі – українці, єдина сім'я", "Славетні українці", "Козацькому роду немає переводу", "Окупація українських земель: історія та уроки", "Я – громадянин і патріот держави", "Я – українець!", "Можна все на світі вибирати синові, вибрати не можна тільки Батьківщину!";

– *виховні проекти* – "Рідний край, де ми живемо, Україною зовемо", "Я і моя родина", "Моя маленька Батьківщина";

– *тематичні лекції* патріотичного спрямування – "Ми – діти незалежної України", "Минуле та сучасне ідуть поруч", "Я – громадянин-патріот незалежної держави України", "Пам'яті вдячні нащадки", "Моя рідна Україна", "Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн", "Наша Вітчизна - Україна", "Державна символіка Батьківщини", "Твої права та обов'язки", "Патріотизм – нагальна потреба України", "Моя земля – земля моїх предків", "Україно, матінко моя", "Символи України", "І сине небо, і жовте колосся", "Народні символи";

– *"круглі столи"* – "Я і соціум: проблеми самореалізації" (спільно з психологом), "Що значить бути патріотом?", "Ми – європейці: реальність і перспективи", "Утверджувати ідеали культури миру – служити миру", "Люблю я свій народ – ціную його звичаї";

– *марафони ерудитів* – "Моя держава – Україна", "Моя Україна – країна одна";

– *дебати* – "Що означає для тебе бути патріотом своєї держави?";

– *уроки мужності* – "Пам'ять серця", "Є пам'ять, якій не буде кінця", "Ваш світлий подвиг незабутній", "Захист Вітчизни – обов'язок громадянина", "Що означає бути патріотом?";

– *віртуальні мандрівки* – "Я живу в Україні";

– *тематичні книжкові виставки* – "Краса та велич символів державних";

– *загальношкільні акції* – "Упорядкування пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни", "Лінійка у вишиванках", "Квітка пам'яті – мак";

– *добродійна акція* – "Великодній кошик бійцям АТО";

– *свята* "Тобі, Україно", "Україно! Ти – моя молитва";

– *патріотичні флеш-моби* – "За єдину Україну!", "Вибрати не можна тільки Батьківщину", "Діти за мир у всьому світі!", "Сила дружби";

– *ведення літопису класного журналу*;

– *літературні вечори* – "Поетичні краєвиди рідного краю";

– *книжкові вернісажі* – "Літературне сузір'я Житомирщини";

– *поетичні години* – "Я пишаюсь, що живу в Україні", "Краю мій, оспіваний у віршах";

– *літературно-музичні вітальні* – "Земле моя, роде мій", "Літературними стежками Житомирщини";

– *зустрічі* з письменниками рідного краю, ветеранами війни;

– *екскурсії* до військових частин, музеїв, місць бойової слави.

Запропоновані виховні заходи мають стати поштовхом до подальшої роботи з об'єднання учнів, педагогів, батьків довкола спільної цінності – територіальної цілісності держави, згуртованості суспільства, вирішення проблем шляхом діалогу, пошуку загальнонаціонального консенсусу.

Минуть роки, школа вирішуватиме нові завдання, проте актуальною залишатиметься одна проблема виховання громадянина України, який знає і пам'ятає свій рід, материнську мову, цінє минуле і гідно творитиме майбутнє.

Учителі початкових класів долучаються до різноманітних заходів патріотичного характеру у співпраці з учителями інших предметів, класними керівниками: бесіди, семінари, акції, флеш-моби, вечори пам'яті загиблих; реконструкція історичних подій за участю

учнів; публічна дискусія, збори для обговорення злободенних питань; місячник (тиждень) патріотичних знань; інтерактивні проекти "Житомирщина" (зв'язки рідного міста, села з іншими куточками світу); цикл виставок-вшанувань (трагічні події в історії країни), "Акції пам'яті"; мультимедійний макет "Свій край люби та знай"; конкурс соціальної реклами патріотичного спрямування; цикл екскурсій та походів до історичних місць регіону й країни, пов'язаних з національно-визвольною боротьбою за незалежність України.

Представлені напрями і форми роботи дають змогу формувати навички національно-патріотичного виховання учнів, реалізувати важливі виховні цілі, виховати справжнього патріота й активного громадянина України.

Для досягнення поставленої мети необхідно:

– удосконалити нормативно-правову базу патріотичного виховання учнів;

– забезпечити координацію діяльності органів учнівського самоврядування щодо національно-патріотичного виховання;

– розробити положення про нагороди та відзнаки для учнів початкових класів за успіхи у патріотичному вихованні підростаючого покоління;

– розробити рекомендації щодо посилення патріотичної спрямованості програм радіомовлення та телебачення, матеріалів друкованих засобів масової інформації;

– активно протидіяти фактам, що фальсифікують історію України та її сьогодення;

– створити в мережі інтернет інформаційну базу щодо патріотичного виховання учнів;

– організувати у теле-, радіопрограмах і в пресі постійні діючих рубрик про патріотичне виховання;

– не допускати пропаганди в засобах масової інформації культури насильства, жорстокості та бездуховності, поширення інших матеріалів, що підривають суспільну мораль;

– активно залучати до патріотичного виховання учнів ветеранські громадські організації, використовувати їхній досвід і духовний потенціал з метою збереження та спадкоємності славних бойових і трудових традицій;

– відроджувати українське козацтво як важливу громадську силу;

– посилити роль сім'ї у процесі патріотичного виховання дітей;

– вивчати світовий досвід з питань патріотичного виховання школярів.

Патріотичне виховання дітей має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників. Воно має стати засобом відродження національної культури, стимулом пробудження таких моральних якостей, як совість, людяність, почуття власної та національної гідності.